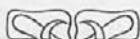

OMLADINA

GLASILO

NARODNO-RADIKALNEGA DIJAŠTVA.

III. Letnik.

Uredil Oton Fettich - Frankheim.

Ljubljana 1906./07.

Izdaja eksekutiva narodno-radikalnega dijaštva. — Tisk J. Blasnika nasl.

37242 VIII F b

VIII F. b 37242

Vsebina

III. letnika „Omladine“.

Članki:

„Adrija“. — V. M. Zalar	36
Akademična podružnica sv. Cirila in Metoda v Gradcu. — Albert Kramer	40
Dijak in ženstvo. — Star radikalec	118
Dijaški kongres v Sofiji. — F. Lipold	102
Doneski h gmotnemu vprašanju. — Albert Kramer	145
„Družba sv. Cirila in Metoda“ in „Prosveta“	107
Formalna in čustvena olika. — F.	146, 161
Istrskim visokošolcem! — Josip Agneletto	33
Izredni občni zbor „Prosvete“	168
Ivan Cankar: Nina. — I. L.	123
† Jan Lego. — Dr. Ljudevit Pivko	97
Kraški dijak. (Študija.) — Josip Jurca	24, 37
Kratek pregled poljskega slovstva. — Vojeslav Molè	138, 149, 163, 183
K vprašanju slovenskega srednjega šolstva. — Oton Fettich-Frankheim	2
Narodno-radikalno dijaštvo. (Iz srednješolskih krogov. — Korotanski.)	166, 187
Naša društva. — J. Glonar	22
Naše obrambno delo. — Josip Breznik	105
Naše šolske knjižnice. — Ivan Lah	179
Naš letošnji koroški sestanek. — Fran Mravljak	97
Na tujih univerzah. — Janko Pretnar	56
Nekaj o knjigah in čitanju. — Vojeslav Molè	121
Nekoliko besedij k organizaciji naših študij. — Dr. Henrik Tuma	177
Obmejnim ferijalnim društvom. — Fran Ženko	7
O brošurah. — Ivan Lah	90
Ob začetku tretjega letnika. — Uredništvo	1
O razvoju narodno-radikalnega gibanja. — Dr. Dragotin Koderman	84
O Slovanih v Istri. — Josip Agneletto	4
Pismo s Koroškega	134
Počitniška potovanja. — Albert Kramer	54
Poglavje o našem gmotnem vprašanju. — ak.	17
Poročilo o sestanku štaj. nar.-rad. dijaštva v Rušah. — Albert Kramer	65, 81
Poziv akademičnih društev abiturijentom	49
Poziv „Prosvete“	50
Pred počitnicami. — Miloš Stibler	34, 52
Pregled absolviranih slovenskih filozofov	137
„Prosveta“ v preteklih počitnicah	120

Prusko dijaštvo. — Dr. Ljudevit Pivko	71
Razmere na mariborski gimnaziji. (Dopis)	9
Resna beseda voditeljem slov. dijaštva. (Dopis iz prof. krogov.)	41
† Simon Gregorčič. — Vojeslav Molè	129
Slovenski profesor in dijak. (Dopis iz prof. krogov.)	115
Statistika slov. visokošolskega dijaštva l. 1906. — Oton Fettih-Frankheim	51
Statistika uradništva na slov. ozemlju. (Primorsko.) — Dr. Otokar Rybař	20
„Triglav. — Njega razvoj in zgodovina tekom 30 let.“ — Albert Kramer	131, 152
Verstvo v šoli. — Ot. Chlup	113, 130
V povzdigo smisla za narodno gospodarstvo. — Adolf Ribnikar	69

Li s t e k :

Sodelovali so: Agneletto, Bačar, Breskvar, Breznik, Fettich-Frankheim, Glonar, Grošelj, Hrobat, dr. Ilešič, Jenko, Jurca, Kadunec, Kobè, dr. Koderman, Korun, Kramer, Leskovec, Lešničar, Mastnak, Mlinar, Molè, Mravljak, Munda, Murgel, Olip, Pavlin, dr. Pivko, Potrato, Prekoršek, Pučnik, Rekar, Ribnikar, dr. Rostohar, Stanonik, Stibler, Tavčar, Trampuž, Turnšek, Uratnik, Vajda, Vesenjaj, dr. B. Vošnjak, Zalar, Ženko, dr. G. Žerjav in drugi.	
„Adrija“, ferijalna	154
„Adrija“, v Pragi	10, 11, 27, 43, 76, 77, 111, 125, 140, 170, 171
Akad. podružnica sv. Cirila in Metoda v Gradcu	11, 174
„Balkan“	160
„Bodočnost“	60, 79
„Prosveta“	11, 27, 44, 77, 78, 79, 92, 93, 141, 155, 159, 172, 190
„Skala“	45, 157
„Sloga“	12
„Slovenija“	10, 43, 125, 126, 127, 140, 141, 156, 171, 192
Slov. prof. društvo	28, 144, 189
„Tabor“	13, 27, 43, 60, 125, 126, 140, 170, 171, 192
Eksekutiva narodno-radikalnega dijaštva	44, 48, 58, 59, 75, 76, 111
Druge zadeve narodno-radikalnega dijaštva	44, 79, 80, 92, 94
Slovenska dijaška vprašanja	16, 46, 60, 111, 127, 128, 140, 153, 159, 173, 189, 190
Slovanska dijaška vprašanja	12, 14, 31, 46, 47, 60, 61, 63, 95, 140, 141, 142, 156, 158, 174, 175
Srednješolska vprašanja	29, 30, 45, 60, 61, 62, 80, 94, 111, 128, 142, 143, 157, 172, 173, 175
Gmotno vprašanje	13, 14, 44, 59, 64, 112, 127, 141, 142, 159, 170, 172, 175, 190
Izbira stanu	15, 27, 45, 61, 127, 128, 156, 159
Ljudsko knjižništvo in čitalništvo	13, 16, 94, 159
Ljudska izobrazba	64, 144, 157, 159, 172, 175
Manjšinska vprašanja	32, 46, 61, 142, 159, 192
Statistični podatki	45, 46, 80, 128, 173
Vseučiliška vprašanja	142
Ženstvo	14, 45, 62
Osebnosti	43, 59, 76, 92, 110, 125, 170
Naznanila in ocene	176, 191
Polemike	32, 47, 48
Razno	16, 31
Večji del naznanil, kritik in polemik na platnicah.	

Ollami

OMLADINA

Glasilo narodno-radikalnega dijaštva.

Leto III. Ljubljana, meseca malega travna 1906. Štev. 1.

VSEBINA:

Ob začetku tretjega letnika.

F.: K vprašanju slovenskega srednjega šolstva.

Josip Agneletto: O Slovanih v Istri.

F. Ž.: Obmejnim ferijalnim društvom.

Razmere na mariborski gimnaziji.

Listek.

Omladina izhaja enkrat na mesec ter stane za celo leto K 4.—; za dijake K 2.—; posamezna številka 40 vin. — **Dopisi** naj se blagovole pošiljati uredništvu najkasneje do 20. vsakega meseca v Ljubljano na Breg št. 12. — Le frankovana pisma se sprejemajo. — **Upravništvo** je v tiskarni J. Blasnika naslednikov v Ljubljani, Breg št. 12.

Reklamacije so poštnine proste, če imajo na naslovni strani pristavek „reklamacija“ in če so odprte.

Zaradi rednega pošiljanja „Omladine“ je natanko naznaniti naslov in bivališče ter vselej vsako izpremembo bivališča.

Oblastem odgovoren **Mihael Rožanec**. — Izdaja eksekutiva narodno-radikalnega dijaštva. — Tisk J. Blasnika naslednikov.

Drobiž.

V zameno so dohajali preteklo leto uredništvu »Omladine« sledeči listi: »Studentský sborník« — Král. Vinohrady; »Trščanski Lloyd« — Trst; »Gorenjec« — Kranj; »Notranjec« — Ljubljana; »Naši zapiski« — Ljubljana; »Hrvatska Danica« — Zagreb; »Volnost« — Praga; »Cvetje z vrtov sv. Frančiška« — Gorica; »Slovanský přehled« — Praga; »Piščalka« — Celje; »Časopis pokrokového studentstva« — Praga; »Slovenski trgovski vestnik« — Ljubljana; »Naše pravice« — Varaždin; »Studentský obzor menšinový« — Praga; »Domovina« — Celje; »Omladinski glasnik« — Dunaj; »Studentský věstník« — Praga; »Sloboda« — Spljet; »Slovenski jug« — Belgrad; »Sloga« — Samobor; »Naprej« — Idrija.

„Slovenska Matica“ je imela 15. sušca odborovo sejo, v kateri se je med drugim sprejel predlog g. prof. dr. Ilešiča, da dobé dijaki društvene knjige za l. 1905. kakor tudi prejšnjih let, ki so še na razpolago, za nižano ceno 2 K. Pričakujemo torej, da bodo dijaki porabili to ugodnost v največjem obsegu in si nabavili za nezatno vsotico 2 K celo vrsto lepih knjig. Naročnina naj se pošilja na upravo »Slovenske Matice« v Ljubljani. — V isti seji se je vzelo tudi na znanje, da je sprejela »Hrvatska Matica« ponudbo glede ožje knjižne zveze; za urednika »Hrvatski knjižnici« je izvoljen prof. dr. Ilešič.

Dr. Josip Vošnjak: Spomini. Vsem dijakom, ki se zanimajo za slovenski politični preporod v 60ih letih, posebno pa onim, ki imajo voljo in zmožnost k političnemu delovanju, toplo priporočamo dr. Vošnjakove »Spomine«, ktere je izdala letos »Slovenska Matica«. Iz njih se spozna, kako uspešno in hvaležno je nesebično narodno delo. Ali res ne spravimo Slovenci danes dvajset takšnih požrtvovalnih mož na krov? V razmerju s takrat bi jih morali imeti sto in še več! Izpregledati pa ne smemo nedostatkov takratnih voditeljev. In poguben nedostatek je bil, da za pogumnimi buditelji niso takoj prišli večji narodni gospodarji. Slama narodnega navdušenja je dogorela, predno se je priložilo drv in izdatnejšega kuriva, ki daje tudi toploto, a ne samo plamen. In zato tudi nismo dalje tako napredovali, kot je bilo po krasnih začetkih pričakovati.

Šolskim »politikom«. Vsakemu so znane težavne razmere, v katerih se nahaja slovensko srednješolsko učiteljstvo. Dobro vemo, da mora uradnik tako delati, kot veleva gospodar t. j. država. Toda tako daleč pač ni treba iti v uslužnosti, da se žrtvuje v boju za zaslužne križce in zgodnji avanzma tudi narodno mišljenje. O onih, ki so se iz birokratičnih ozirov odtujili narodu, katerega sinovi so in mu postanejo celo sovražni, pri tem ne govorimo — sami so izrekli obsodbo nad seboj. Izpregovoriti pa imamo resno besedo z onimi, ki sicer še čutijo narodno, ki pa v svojem strahu in poslušnosti store več, kot se tudi od najvestnejšega uradnika sme zahtevati. Ko so se svoj čas vršile demonstracije za splošno in enako volilno pravico,

OB ZAČETKU TRETJEGA LETNIKA.

S pričujočo številko nastopamo tretji letnik, zajedno tudi tretje leto, odkar je slovenski javnosti narodno-radikalna struja oficijelno znana. Ne maramo delati o tej priliki velikih bombastičnih obljub, o katerih ne vemo, ali bi jih mogli držati. Prepričani pa smo, da so naši čitatelji spoznali iz prvih dveh letnikov smer našega lista. Skušali ga bomo vzdržati na isti višini in ga dvigniti, če možno, še višje. »Omladina« bo skušala biti vseskozi aktualna in nepristranska. Zato bomo pazno zasledovali vse slovensko dijaško gibanje in vestno poročali o njem. Smer lista se bo krila vedno z našim programom, ki je v zadnjih dveh letnikih in v brošuri »Iz naroda za narod« natanko izražen. Zato se bomo v priobčevanju člankov, ki se ne krijejo popolnoma z idejno smerjo lista, posebno omejevali.

Ako se ozremo nazaj na delo zadnjih dveh let, lahko smelo trdimo, da ni bilo brezvspešno. Narodno-radikalno dijaštvo ima v listu, ki so ga započeli njega ustanovniki z najbolj nesebično požrtvovalnostjo, javen organ, ki zastopa neustrašeno njegove interese, braneč ga pred odkritimi in maskiranimi nasprotniki. Lahko rečemo, da smo s tema dvema letnikoma storili mnogo tako v napredek struje, ki jo zastopamo, kakor slovenskega dijaštva sploh. Tudi slovenska javnost je pač v mnogem že izpremenila svoje mnenje o našem pokretu, dasi je povsod še mnogo krivega umevanja o naših ciljih. Tržaški shod, ki je bil gotovo epohalen pojav o razvoju narodno-radikalne struje, je razpršil mnogo predsodkov; s programatičnimi članki, ki jih bomo i v nadalje priobčevali, bomo skušali razjasniti pogled tudi onim, ki si belijo glavo nad oficijelnim imenom naše struje. Svoj program hočemo v nekaterih teoretskih točkah še jasneje precizirati, dasi menimo, da je v dosedanjih izvajanjih domalega vse vsaj implicite izraženo.

Poleg tega seveda ne bomo zanemarjali praktičnega izvrševanja svojega programa. Prepričani smo, da smo zlasti v ljudsko-izobraževalnem oziru pregnali mnogo onih predsodkov, ki so prej zadrževali delovanje na tem tako važnem polju narodnega dela. — Tudi dijaško-socijalnemu delu bomo posvečali vso pažnjo. Kolike važnosti je predvsem publiciranje dijaške strokovne statistike, o tem nas bo najbolj prepričal izpremenjeni in deloma tudi sanirani položaj, ki bo razviden iz letošnje statistike, katero v kratkem priobčimo.

Vemo, da se pri svojem delovanju ne bomo mogli izogniti polemike — tudi je ne smatramo za nikako nesrečo, kakor se hoče zdeti nekaterim rahločutnim ljudem: saj se ravno v boju najbolj bistrijo nazoni in krepča

volja; toda skrbeti hočemo, da se ohranimo nad nivôjem polemike ljubljanskih dnevnikov, dasi bomo z vso brezobzirnostjo nastopili zlasti proti neodkritosrčnosti in hinavstvu.

S trdnim prepričanjem in zavestjo, da se borimo za dobro stvar, bomo nadaljevali delo, katero so nam zapustili idealni snovatelji naše struje. Ta zavest nam daje moči, da pojdemo vkljub vsem zaprekam, grožnjam in prekrovanjem svojo pot trdno in pogumno naprej.

Uredništvo.

E.:

K VPRAŠANJU SLOVENSKEGA SREDNJEGA ŠOLSTVA.

Čim živahnejša postaja zahteva po slovenskem vseučilišču, tem jasnejše vidimo, koliko zaprek nas še loči od uresničenja tega našega glavnega kulturnega postulata. Uvidevamo, da je najuspešnejše delo za slovensko vseučilišče, ako sodelujemo pri odstranitvi onih težkoč, ki tvorijo ali resnične ovire ali so vsaj našim nasprotnikom ljuba pretveza, s katero opravičujejo svoje odklonjevalno stališče. Čim je stopila zadeva slovenskega vseučilišča v resnejši stadij, odkar je vlada opustila svoje prejšnje aprioristično negativno stališče, smo šele prav jasno izprevideli, da manjka še mnogih bistvenih temeljev, na katerih more temeljiti naša Alma mater.

Pomanjkanje slovenskih srednjih šol je tako dejstvo, ki navdaja srce vsakega rodoljuba tembolj s skrbjo in žalostjo, ker na drugi strani tudi nimamo učnih knjig, na katerih bi mogel temeljiti slovenski pouk v višjih razredih srednjih šol. Vlada je odgovarjala na zahteve po slovenskih gimnazijah in realkah s stereotipnim odgovorom: saj nimate učnih knjig zato; tisti faktor pa, ki je bil v to poklican, da te knjige napiše, slovenski profesorji so se do zadnjega časa izgovarjali, češ da takoj spišejo potrebne knjige, kakor hitro dobimo slovenske srednje šole. Bil je to pri vsej komiki dovolj tragičen *circulus vitiosus*. V zadnjem času se je začelo v tem oziru precej izpreminjati: po slovenskem profesorskem gozdu šumi. Sestavljajo se enquete v zadevi slovenskih učnih knjig za višje razrede srednjih šol in zlasti po prizadevanju nekaterih mlajših delavnih in agilnih močij se je posrečilo spraviti celo stvar v precej ugoden tir.

O rezultatih sestanka z dne 12. svečana smo poročali že zadnjič. Druga enketa, ki je imela namen izpopolniti sklepe prve, se je vršila dne 21. sušca t. l. Sestanek je bil z višje strani simpatično pozdravljen. Izvolil se je informačni odsek z enim referentom za vsako stroko, ki naj bo posredovatelj med širšo javnostjo, dokler cele akcije ne prevzame poklicanejši faktor, ravnokar se snujoče slovensko profesorsko društvo. V tem odseku so poleg načelnika

ravnatelja Wiesthaler-ja, ki je obenem poročevalec za klasično filologijo, dr. Pečjak za verouk, prof. Štritof za nemščino, dr. Požar za slovenščino, prof. Orožen za zgodovino in zemljepis, prof. Macher za naravoslovje, ravnatelj Senekovič za matematiko in fiziko in ravnatelj Črnivec za filozofijo in pedagogiko.

Knjige za verouk so deloma že spisane, deloma se spisujejo. — Za latinščino se je že na prvem sestanku vse podrobno določilo. — Glede pouka grščine je obveljalo načelo, da naj bodo naše srednje šole vseskozi slovenske in ne utrakvistične in da se torej poučuj zlasti grščina kot najtežji jezik na podlagi znanega materinskega jezika. Temu pedagoškemu načelu se tudi učna uprava ne bo mogla upirati: saj je dvorni svetnik Šuman po naročilu ministrstva že pred 25 leti spisal grško slovnico in vadbe v slovenskem jeziku. Imenovano slovnico bo treba seveda predelati in jo zlasti razbremeniti etimološkega in drugega nepotrebnegega jezikoslovnega balasta. Brez velikega grškega slovarja bi se pa, če drugače ne gre, za prvi hip tudi shajalo in bi bilo treba sestaviti le specialne slovarčke za posamezne grške klasike, ki se čitajo v višjih razredih. — Za nemščino bo sestavil primerno slovnico prof. Štritof v zvezi z dr. Šlebingerjem. Ista avtorja bosta tudi priredila prepotrebni nemško-slovenski šolski slovar. — Za pouk slovenščine imamo sicer vse potrebne knjige, vendar so tako zastarele, da jih bo treba v mnogem izpremeniti; to velja zlasti o čitankah, ki jih bosta na novo spisala dr. Šlebinger in prof. Josip Wester. Pa tudi Sketovo slovnico treba v mnogem predelati. Naj bi se o tej priliki ne pozabilo povsem predelati slovsstvene čitanke za 7. in 8. razred, ki jo treba kolikor možno razbremeniti bibliografičnega balasta, zato pa naj se jemlje več ozira na moderno literaturo. V tem oziru je posebno z veseljem pozdravljati sklep konference, da se prirede specialne šolske izdaje slovenskih klasikov in da se bo skrbelo tudi za drugo slovansko čtivo. Predvsem bi bilo več pažnje posvečati ne mrtvi staroslovenščini, ampak sesterski srbohrvaščini.* — Neumevno nam je, da se je moglo le trenutek pomišljati o tem, ali naj se tudi zgodovina v višjih razredih naših srednjih šol poučuje v slovenskem jeziku. Saj je vendar znano, da je ravno zgodovina oni predmet, ki ima največ stikov z realnim življenjem in da ima tu profesor največ prilike uplivati na mišljenje svojih učencev. Ne da se preceniti vse zlo, ki so ga nam v narodnem oziru učinili ravno nemški zgodovinski profesorji s svojimi sladkimi besedami. Tu se je treba enkrat za vselej ustaviti germanizatoričnim tendencam! Zato moramo le obžalovati, da se za ta predmet še sedaj ni definitivno dobilo sposobnih močij, ki bi spisale učne knjige za višje razrede. Zgodovino starega veka prevzame menda doktor Lončar, domovinoznanstvo pa prof. Orožen in dr. Žmavc. Za druge knjige še niso dobili avtorjev. — Aritmetiko in geometrijo za višje razrede piše prof. Matek v Mariboru, fiziko pa eventualno spiše ravnatelj Senekovič. Kemijo za učiteljišča je prevzel ravnatelj Črnivec. — Tudi za naravo-

*) Današnje razmere so, kar se tega tiče, naravnost škandalozne. Koliko absolventov srednjih šol pa zna gladko brati kak cirilski tekst?

slovske knjige za višje razrede je večinoma skrbjeno: mineralogijo in geologijo za realke je prevzel ravnatelj Bevk, za višje gimnazije pa dr. Poljanec in prof. Seidl.

Botaniko za višje razrede spiše prof. Macher, zoologijo pa profesor Sinkovič. Somatologijo sestavi zdravnik dr. Homan. — Za pouk pedagogike na učiteljskih bi spisala primerno knjigo dr. Ilešič in dr. Kušar; na logiko in psihologijo pa se še ni dosti mislilo.

Kakor je razvidno iz tega poročila, se je slovensko profesorstvo v zadnjem času začelo vrlo zavedati važne naloge, ki bi se imela rešiti že pred desetletjem. Naj skuša sedanja generacija popraviti, kar je prejšnja zamudila. Slovensko dijaštvo sledi tej najnovejši akciji slovenskih profesorjev z vso pazljivostjo in ji želi najboljšega uspeha, slovenskim profesorjem pa, ki so jo započeli, marljivosti in vztrajnosti pri velevažnem delu.

JOSIP AGNELETTO:

O SLOVANIH V ISTRI.

Da spoznamo narod in njegovo mišljenje, seznaniti se moramo z njegovim značajem. Ne živimo več v oni dobi, ko so se sodili narodi po fizični moči! Danes jih sodimo po njihovi življenski moči, katere bistveni del je morala in značaj. In oni narod, ki si hoče zagotoviti obstanek, mora biti duševno zdrav, krepak in značajan.

In ravno teh lastnosti pogrešamo pri istrskih Slovanih. Kot spretni trgovci so Benečani preplavljali ves polotok in otoke. Kaj je ostalo našemu ljudstvu od njih, sem že omenil, namreč: nesamostojnost, hlapčevstvo, nezaupnost in nestanovitnost. — S tem si narod zelo škoduje v vseh ozirih. Zato je treba dobrih šol, požrtvovalnih učiteljev, ki bi ljudstvo vzgojevali!

Prvi znak, po kojem lahko ločiš Slovenca od Hrvata, je v tem, da je oni bolj živahen, zgovornejši in bolj vesel nego ta. Hrvat je nekam tih, in dasi se tudi on rad veseli, ne kaže tega tako na zunaj kakor Slovenec. Slovenci so zelo strastni plesalci; plesati prično zelo mladi, dekleta z 12. ali 13. letom, fantje pa s 16. Opaža se, da je slovenski kmet delavnejši nego hrvatski in tudi bolj energičen in da se razume precej tudi na trgovino. Moški hodijo med Hrvate, kupujejo zlasti živino, les, vino ter s tem prekupčujejo. Tudi dekleta od 13. leta naprej prodajajo Hrvatcem razno blago, kupujejo pa perutnino, jajca in slične reči ter si s tem prislužijo nekaj novcev.

Opazil sem pri Slovencu večjo spretnost kakor pri Hrvatu, spretnost, ki priča v več slučajih o večji duševni zmožnosti. — Grajati pa je pri Slovencih pomanjkanje smisla za varčnost in to zlasti po onih krajih, ki so v bližini mest. Tudi je slovensko ljudstvo tod primeroma v slabem gmotnem stanju. Hrvatje so, kar se tega tiče, drugačni. Oni ne napravijo niti vinarja po nepotrebnem in so vobče dobri ekonomski. Pritrgajo si, kjer morejo, spravljajo denar in ko se nabere precejšnja svota, si kupijo kak travnik

ali njiwo. Upliven mož iz Istre mi je dejal: »Čiči nosijo denar v hranilnice, Slovenci pa si ga izposojujejo.«

Hrvatje žive skromno in se nosijo preprosto, zlasti moški. Poleti ob nedeljah hodijo v kratkih, suknjenih hlačah, v suknjenem jopiču in debeli srajci iz domačega platna, z majhno čepico na glavi, podobno sirčku, izpod koje jim visi, seveda le starim moškim, kratka kitica: to so trdni posestniki.

Slovenci žive več ali manj v dotiki z mesti in to vpliva v gospodarskem oziru nanje prej slabo nego dobro. Mnogo se jih uda igri in pijančevanju, česar pri Hrvatih ni, vsaj ne v taki meri. — Najslabše se godi Bezjakom, ker je njihova zemlja nerodovitna in pusta. Ti hodijo na delo v Trst, odkoder se vrnejo le enkrat ali dvakrat v letu.

Istrski kmet je vobče neizobražen. Ne zna ni pisati ni čitati, in to ima občutljive posledice povsod. Njegov napredek v kmetijstvu ne izvira iz samopomoči; on profitira največ s tem, da posnema svojega italijanskega tovariša. Umevno je, da je Italijan bolj izobražen v poljedelstvu. On biva le po mestih in večjih trgom podobnih krajih. Lahko čita poljedelske in gospodarske lište ter se po teh ravna. V vsakem večjem kraju so italijanska gospodarska društva, ki skrbе za dobro blago in stroje, česar slovanski kmet v pretežni meri nima. Jasno je, da je stanje slovanskega poljedelca po raznih krajih različno. Oni, ki so v bližini mest, so bolj napredni, da ponekod so dosegli italijanske »campagnole«. Slovanu pomaga mnogo tudi živinoreja. Ali poleg vse spretnosti ne širijo Italijani svojega posestva. Nasprotno, slovanski živelj, slovanski kmet prodira vedno intenzivnejše proti mestom. To se vrši počasi, ali temeljito.

Zemlja našega kmeta ni slaba, dobra je in z malimi izjemami rodovitna. Istre ne bi smeli imenovati »tužne«, pač pa njene prebivalce: »lene«. — Da je gospodarsko stanje slabo, je kriva predvsem delitev posestev. Ako ima oče tri, štiri ali celo pet sinov, se oženijo vsi doma. Do očetove smrti so skupaj, komaj pa ga poneso čez prag, že pripeljejo cenilce in si razdele posestvo. To je prešlo ljudstvu že v kri in meso. — Po mnogih krajih primanjkuje najpotrebnejših rokodelcev, ker se naš seljak ne posveti obrtništvu. Pri nas so skoro vsi rokodelci tujci s Krasa ali Kranjskega.

Ker imajo Slovenci vsled delitve posestev majhna posestva, so začeli trgovati z raznim blagom in v tem napredujejo vedno bolj. Ne motim se, ako trdim, da bodo igrali Slovenci v Istri še važno ulogo. Posebno ugodno uplivajo na gmotno stanje Slovanov lastne posojilnice in hranilnice, ki so omogočile, da so se v zadnjem desetletju Slovani osvobodili gospodarsko skoro popolnoma italijanskega kapitala.

* * *

Naše istrsko ljudstvo je zelo udano vražam. Stari poganski ostanki so spojeni s krščanskim naziranjem v nekak kaos, pri katerem ne prevladuje krščanska ideja, pač pa stopa v ospredje poganstvo. Ljudstvo veruje v volkodlake, čarovnice, v razne duhove itd., kar nam priča, kako globoko tiči naše ljudstvo v praznoverju, bolje rečeno, v duševni bedi. Človek, ki

vzraste v takšnih razmerah, zapade letargiji, mrkemu fatalizmu. Kaže se mrzlega proti vsemu, proti veri, proti učenju in stremljenju po resnici. Živel bi enakomerno, mehanično tja v en dan. Ali pripeti se, da mu oteče noga ali roka, da mu zboli kako govedo. Sedaj se predrami in gre po svete k — čarovnici, ali pa teče k duhovniku, da mu blagoslovi in bolezen »prežene«.

Te žalostne razmere je zakrivila slaba duhovščina prejšnjih časov. — V srednjem in novem veku do 19. stoletja ni dobivala istrska duhovščina stalne plače, navezana je bila le na prostovoljne prispevke svojih faranov. Ti so ji prostovoljno donašali vino, pšenico, oves, jajca itd. Da je ob takih razmerah boljše shajal oni duhovnik, ki se je ljudstvu prikupil, je jasno.

Takim ljudem je bilo dobro vsako sredstvo, obskurno in neznačajno, samo da je doseglo svoj namen. Varali so ubogo ljudstvo, ga strašili s slabimi letinami, z gosenicami, s sušo, s točo, ako ne da »blagosloviti« vsega polja. In nevedni seljak si je odtrgal od ust, trpel je in stradal, samo da je zadovoljil svojega dušnega pastirja, da mu je ta škropil polja in križal oblake ob hudi uri, da je blagoslavljal hiše in s tem zabranil vhod raznim hudobnim duhovom. — To je trajalo do sedanje generacije. Matere in očetje nam pripovedujejo, na kak vnebovpijoč način je zlorabljala duhovščina lahkoverno in neuko množico.

Do osemdesetih let minulega stoletja je bila istrska duhovščina brez vsake narodne zavesti; ne samo to, ona je stala od polovice 19. stoletja naprej deloma celo na strani gospodujoče stranke v deželi. Po nekaterih farah so svečeniki poskrili slovanske obrednike in jih nadomestili z latinskimi in na ta način teptali starodavne narodove pravice. Povsod, kjer nahajamo sedaj zagrizeno, italijansko misleče prebivalstvo, so bili duhovniki krivi, da je ljudstvo izpremenilo svoje mišljenje, da je jelo sovražiti svojo narodnost, četudi se poslužuje slovenskega oziroma hrvatskega jezika, drugega seveda ne zna.

K sreči je sedanja slovanska duhovščina drugačna. Ona je pravzaprav buditeljica narodne zavesti, ona je v ozkem stiku z narodom, ona ga organizira in vodi vsaj tam, kjer ni drugih moči. — Nova doba se je začela za nas s pokojnim Dobrilo. Tedaj se je ustanovila »Naša Sloga«, ki deluje neumorno za narodne pravice. Pred 25 leti je poslalo ljudstvo svojega prvega zastopnika v parlament; to je bil pokojni Dinko Vitezić. S trudom in naporom smo si priborili nekaj ljudskih šol, ali le v večjih krajih, tako da ima Istra še sedaj 65% analfabetov. Na slovenskem ozemlju je pet far še brez šole. Italijani vedo, da ohranijo svojo moč v Istri le s tem, da zabranijo Slovanom višjo izobrazbo. Največ analfabetov imamo Slovani v poreškem okraju, kjer noče deželni šolski svet principijelno ustanoviti nobene hrvatske šole. Tu pa ne smemo prezreti delovanja istrske »družbe sv. Ćirila i Metoda«, ki skuša konkurirati z »Lego nazionale«. — Četudi imajo Italijani več šol ko mi, vendar nimajo posebnih uspehov, in to radi tega, ker je njihovo učiteljstvo kvalitativno slabše, kar Italijani sami vedo. Ali tudi naših učiteljev ne moremo hvaliti. Da ne razumejo dobro svoje naloge in narodne misije, tega so kriva njihova izobraževališča. — Doslej sta bila učiteljstvo in du-

hovščina naša edina inteligenca. Precej napravita, ali dosegla bi lahko še več. Pri nas primanjkuje čitalnic, in še te, kar jih je, niso vredne skoro nič. Ljudstvo ne čita, ker se mu zdi čitanje potrata časa. Malo po malem bi trebalo vzbujati v njem ljubezen do branja, in šele tedaj, ko bi ljudstvo izpoznalo v tem svojo korist, bi se ga oprijelo z večjo vnemo.

Za nekaj let dobimo istrski Slovani nekaj višje izobraženih mož, ki nam jih obeta pazinska gimnazija. Upam, da bodo narodovi sinovi prišli narodu na pomoč. Vsak zaveden Slovenec in Hrvat bo skušal vcepiti ljudstvu v srce ljubezen do svojega jezika, ljubezen do naroda.

Malo nas je, ali obupati ne smemo!

F. Ž.:

OBMEJNIM FERIJALNIM DRUŠTVOM.

Kakor malokateri narod bijemo Slovenci že skozi stoletja najljutejši boj za svojo narodno eksistenco. Nahajamo se pri tem v mnogo težavnejši poziciji kot katerikoli drug narod. Narodnostna meja skoro nikjer ni naravna ampak polagoma prehajajoča. Povsod, kjer tvorijo naravne zapreke mejo, je narodni boj že eo ipso omejen. Reke in gorovja, ki so bila včasih najboljše meje, tvorijo tudi danes še, ko skuša napredujoča kultura premagati vse naravne zapreke, najboljše ovire proti navalu tujcev. Tega naravnega varstva Slovenci nimamo, zato je naša obrambna črta sila obsežna, kar znatno otežkoči boj, ker je treba razdeliti moči po celi črti. Da smo manjši po številu, mi ni treba omenjati in tudi tega si ni treba prikrivati, da smo kulturno slabejši od svojih nasprotnikov. — Vpraša se pa, kakšen je naš boj, ali se borimo dovolj intenzivno in sistematično, ali zastavljamo svoje moči tako, kakor je storiti umnemu bojevniku. Tega ne moremo trditi, dasi moramo reči, da s širjenjem prosvete in gospodarskim delom precej organizujemo svoje bojevanje. Kljub temu, da imamo razna obrambna društva, kakor »Družbo sv. Cirila in Metoda«, pevska in izobraževalna ter telovadna društva, na gospodarskem polju pa razne zadruge, hranilnice in posojilnice, manjka v celem načinu našega boja sistema in zdaleka one prevdarnosti, kot bi bila pri tako važnem poslu želeti.

Ako se hočemo sistematično bojevati, moramo biti predvsem natančno poučeni o celotnem položaju ob meji: poznati moramo na podlagi natančnega in zanesljivega statističnega materijala narodnostne, politične in gospodarske razmere tako svojih rojakov kot nasprotnikov. Treba nam vestnih podatkov o narodnostnem gibanju ob meji, kako napredujemo, kje in zakaj nazadujemo. Pred kratkim nam je narisal Ante Beg vsaj v par potezih slovensko-nemško mejo na Štajerskem: dobili smo v knjižici vsaj najpotrebnejše številke o štajerskih obmejnih Slovencih. Hlastno so segli po knjižici časnikarji, politiki in vsi, ki se količkaj zanimajo za narodnostno gibanje Slovencev. Sicer knjižica zdaleka ne nudi vseh onih podatkov, kot bi bilo

želeti, a zvedeli smo vsaj glavno: kje teče narodnostna meja, za koliko smo napredovali oziroma nazadovali v zadnjih petdesetih letih. Pisatelj se je moral sam napotiti na mejo in si ogledati kraje, kjer mejijo naši rojaki na Nemce, risati mejo in šteti rojake, ki še niso vtonili v nemškem morju. Ali naj pošljemo vsakih pet let jednega tja na mejo, da jo zariše in pošteje slovenske prebivalce ter pokaže slovenski javnosti, da smo se zopet umaknili za uro hoda? Potočimo še solzo rodoljubja, morda še darujemo kak novčič naši šolski družbi in mislimo, da smo storili dovolj. Da, dovolj, a čitati bo zopet, da je padla ta občina v nemške roke, da se je ona še komaj ohranila, a da ne bo dolgo, da tudi pade. Ali naj gre tako naprej?

Vladna statistika je, kakor se najbolj eklatantno vidi na par vzgledih v Begovi brošuri, povsem nezanesljiva, podatki obmejnega časopisja so često netočni in površni. In danes nimamo organa na Slovenskem, ki bi vodil našo tako važno narodno statistiko. Ne vemo še, kedaj se uresniči ideja slovenskega narodnega sveta, dočim so ga Nemci za spodnje Štajersko že ustanovili. Zdi se mi, da bi bila naloga dijaštva, da tu poseže vmes in prevzame vsaj v gotovem obsegu nalogo, ki jo ima vršiti bodočni narodni svet. Voditi bi morali podrobno statistiko obmejnega prebivalstva, zaznamovati vse važnejše dogodke, ki uplivajo na naš narodni razvoj ugodno ali neugodno, premembe posestev, prodaje itd. To bi bila prava zgodovina narodnega boja, ako bi imeli za vsako leto zabeleženo, koliko smo napredovali v tej občini, koliko izgubili v oni pri raznih volitvah in drugih pojavih, pri katerih se da preценjevati struktura prebivalstva. In če bi vsled krivičnega postopanja vladnih organov ali svojih narodnih zastopnikov prešla kaka občina v tuje roke, zbrati bi bilo vse potrebne podatke in povzročiti, da se vložijo rekurz. Preprosti kmetje se često ne pritožijo, ker ne vedo, do koga se imajo obrniti ali vsaj ne znajo dobro podpreti svoje pritožbe. Samo časniki zabeležijo potem žalostno dejstvo, da je občina padla v tuje roke: a da bi se kaj proti temu ukrenilo, to že presega našo »moč«.

Kakor sem dejal, sem mnenja, da naj prevzame to delo za enkrat dijaštvo. V ta namen naj se v naših obmejnih ferijalnih društvih osnujejo odseki, ki bi sistematično zbirali statistične podatke o narodnostnem gibanju ob meji in tako šli na roko vsakemu, ki bi se hotel informirati o stanju in razmerah te ali one obmejne občine, o denarnih in kulturnih zavodih, šolah, izobraževalnih društvih in pevskih klubih.

Tako bi imeli jasno sliko o našem prodiranju oziroma umikanju na meji, vedeli bi, kje je nevarnost največja, kje moramo najbolj zastaviti svoje moči, kam treba dirigirati največ slovenskih knjig in časopisov, kje je potreba šol in narodnih društev. Ferijalno društvo bi imelo v tem odseku pravi narodnopolitični statistični urad in politična društva dotičnega okraja bi gotovo prispevala v to svrhu. Ta urad bi bil tudi najboljša opora izobraževalnim odsekom ferijalnih društev, saj je širjenje izobrazbe in prosvete najbolj potrebno baš v narodno eksponiranih krajih. Priznam, da je delo, ki bi ga dijaštvo s tem prevzelo, velikansko in da bi mu bila naša ferijalna akademična društva morda težko kos, a z nekoliko marljivostjo bi se dalo

tudi to doseči. In slednjič bi škoda ne bila prevelika, ako bi dijaštvo vseh zahtev ne moglo izvršiti. Dalo bi s svojo akcijo vsaj impulz k temu, da se merodajni faktorji bolj pobrigajo za to doslej precej zanemarjeno polje našega sistematičnega narodnega boja.

RAZMERE NA MARIBORSKI GIMNAZIJI.

DOPIS:

Z žalostjo opazuje marsikateri mariborski narodnjak, kako se naša gimnazija od dne do dne bolj ponemčuje mesto narobe. Število slovenskih dijakov raste vidno, tako da ima gimnazija danes dvetretjinsko slovensko večino. Slovenske paralelke se morajo po večkrat deliti, posebno prvi razred. V manjšini so slovenski dijaki le v šestem razredu, kjer je razmerje 7 : 11. Potemtakem bi marsikdo mislil, da ima mariborska gimnazija precej slovensko lice. No, da se to preveč ne pokaže, za to skrbi ravnatelj, ki je menda svoj čas pisal celo za »Slovensko Matico«.

Nacijonaliziranje se je pričelo z upeljavo telovadbe. Ves sistem je urejen po strogo turnarskih pravilih, učitelj sam je izmed prvih mariborskih Jahnovcev in se tudi takega kaže. Ko se je prvič priredila telovadna predstava, so hoteli peti tudi telovadsko pesem. Slovenci so se že veselili, da se bo razlegala po gimnazijskem dvorišču hrvatska pesem, a vse je bilo opuščeno, ker niso mogli dobiti o pravem času primerne nemške, ki bi seveda ne smela izostati. Vsa prireditev je imela strog nemško-nacijonalni značaj, dasi so telovadci skoraj izvečine Slovenci. — Lani se je obhajala Schillerjeva slavnost. Z vseh strani mesta so se dovažali oleandri in druga taka zelenjad, cele dneve so morali dijaki pomagati pri dekoriranju telovadnice in so zato med tem smeli izostati od pouka. Kaj ko bi Slovenci Prešerna slavili, kako bi bilo tedaj? — Lani o božiču se je vpeljala novost: »Weihnachtsabend«. Spet je moral slovenski dijak napeti vse svoje sile, da je zadovoljil nemške purgarje. Sicer ima pevski zbor samo eno vajo na teden, a takrat so se potrojile in gorje mu, ki je izostal! V telovadnici so postavili precej visok oder, da ni bilo treba gledalcem vratov stegovati. Za takšne reči ima gimnazija vedno denar, ko pa treba kupiti kako slovensko knjigo, ga pa seveda ni! Slovenske knjižnice so popolnoma zanemarjene in novejšje slovenske knjige so bele vrane v njej. Sicer se pa temu ni čuditi, kajti oba profesorja, ki vodita slovensko knjižnico, sta trda Nemca.

Da se okrepi nemški živelj na mariborski gimnaziji, je seveda moral priti tudi »Studentenheim«. In reči moramo, da se »hajmovcem« ne godi slabo. Nemški profesorji jim gredo povsod na roko, celo slovenski imajo pred njimi velik rešpekt.

Želeti bi bilo, da bi naši slovenski profesorji skrbeli malo bolj za kontakt z dijaštvom. Zdaj se pa nekateri od svojih učencev strogo izolirajo in komaj spregovore z njimi kako prijazno besedo. Na ta način pehajo

dijake od sebe in ni čuda, če jih potem ti smatrajo za svoje nasprotnike. Med učiteljem in učencem bi morala biti neka nevidna vez, ki bi ju družila. To se da prav lahko doseči, ako zna profesor v dijakih vzbuditi zanimanje za svoj predmet. Njegovo predavanje mora biti zanimivo in včasih tudi zabavno. V nižjih razredih se z dolgoveznim teoretiziranjem vzbudi v dijakih le antipatija do predmeta, katera preide dostikrat nevede tudi na predavatelja.

Tudi z zgodovino je križ. Nihče ne zine besede o slovenski ali slovanski zgodovini. Če je dotični profesor Nemeč, niti ne pričakujemo tega od njega, a slovenski profesor bi moral vendar kaj povedati iz domače zgodovine. Seveda, potem bi bilo treba zapustiti izvoženi tir, po katerem se že toliko let vozi.

Pa človek bi še molčal, ko bi bilo s slovenščino drugače. Lani je vendar zašel na našo gimnazijo neki slavist. Pokazalo se je, kako malo znajo dijaki slovenščine; pačijo jo z grdimi germanizmi in ne znajo napisati lepega slovenskega stavka. Ne motimo se, če mislimo, da to ni v zadnji vrsti krivda tega, kako se dijaštvu pri slovenskih urah razlagajo neznani slovenski izrazi. Ni pravilno, ako se dijaku vsled tega očita, da je slab Slovenec, ker kakega slovenskega izraza ne razume — (kako je v tem oziru šele pri Nemcih!) — še bolj nepravilno pa je, ako se neznana beseda interpretira s tem, da se ji poišče odgovarjajoči nemški izraz. Na ta način se privede dijake le do tega, da mu gre v pogovoru nemška beseda lažje iz ust kakor slovenska! Lirična pesem se daje za domačo nalogo. S tem je poseben križ, zlasti ako naloge popravlja — kakor v nekem razredu — katehet! — Nekateri profesorji menda mislijo, da slovenskemu dijaštvu s tem sila koristijo, ako v »Narodnem domu« posebno pazijo, če je kak slovenski dijak navzoč, da ga potem drugi dan naznanijo. V tem oziru naj bi jim bili vzgled njih nemški kolegi!

Resnici na ljubo pa moramo povedati, da je na gimnaziji nekaj slovenskih profesorjev, katerim velja naše najodkritejše spoštovanje. Občudujemo jih le, da se v tej splošni korupciji vzdržujejo nad nivojem, ki je značilen za mariborsko gimnazijo. Čast, komur čast. *Multa sperans.*

LISTEK.

Izobraževalno delo v akademickem društvu »Sloveniji«. V izobraževalnem klubu sta se vršili pretekli mesec sledeči predavanja: iur. Lavoslav Mastnak: Celjske narodnostne in politične razmere in iur. Gregor Žerjav: Naši kritiki. — V ekonomskem klubu je predaval iur. Celestin Jelenec: O prometu in prometnih sredstvih. Radi velikonočnih počitnic sta morala oba kluba prekiniti svoje delovanje že po prvi tretjini meseca marca in se bo moglo nadaljevati šele početkom maja.

Krožek slovenskih narodno-radikalnih dijakov v Pragi je priredil pretekli mesec sledeča predavanja: iur. Rekar: Politična načela Havlička,

Palackega in Riegra; phil. Zalar: Napredno gibanje češkega dijaštva v zadnjem desetletju in med. Toplak: O narodostnih razmerah v Mariboru in okolici. — Po veliki noči priredi krožek slovenske konverzačne kurze pod vodstvom phil. V. M. Zalarja. Po-učevalo se bo začetkoma enkrat na teden in sicer brezplačno.

Narodno-radikalno akademično društvo »Adrija« se snuje v Pragi. Začetkom sušca so iz »Ilirije« izstopili vsi narodno-radikalni dijaki. Ustanovili so si začasno v področju »Svaza československega studentstva« narodno-radikalni krožek, pa tudi pravila za »Adrijo« so že vložena. Narodni radikali so uvideli, da z ljudmi savanske kakovosti skupno delo ni mogoče, neprestani spori, ki nastajajo vsled neizogibnega stika v društvu, pa le gube čas in zastrupljajo razmere. Odločni korak somišljenikov v Pragi iskreno pozdravljamo! Naj se tekom letnega tečaja društvo ustanovi, naj si napravi program načel in program dela. Uprav slednjemu treba posvetiti posebno pozornost, ker je položaj in zato tudi naloga praškega oddelka narodno-radikalne struje čisto drug, kot je na Dunaju ali v Gradcu. V jeseni bo društvo moglo že čisto redno delovati. Pozivljamo somišljenike k vstrajnosti in požrtvovalnosti, uspeh ne more izostati, in »Adrija« bo v doglednem času vzorna vzgojiteljica slovenskega dijaštva in ob enem posredovalka podsetorjenega duševnega prometa med češkim in slovenskim dijaštvom in narodom.

Akademično ferijalno društvo „Prosveta“ otvori v nedeljo dne 22. t. m. ljudsko javno knjižnico v Dolskem.

Abiturijenti »Prosveti«. Kakor čujemo, nameravajo letošnji osmošolci I. ljubljanske gimnazije, mesto da bi priredili sicer običajno abiturijentsko veselico, ustanoviti ljudsko knjižnico v Trziču, ki bo stalno nosila naslov: »Ljudska knjižnica abiturijentov I. ljubljanske državne gimnazije iz leta 1906.« Knjižnico, ki se otvori s primernim slavljem letos v juliju, bo oskrbovala »Prosveta«. Vivant sequentes!

Akademična podružnica „Družbe sv. Cirila in Metoda“ v Gradcu. — Končan je boj, ki se je tako po nepotrebnem razvil na navidezno nevtralnih tleh akademične podružnice. Njega rezultat je dvojen: podružnica šteje letos toliko članov, kakor še nikdar tekom svojega 18letnega obstanka, graško narodno-radikalno dijaštvo pa je dodobra spoznalo vse neizprosno sovraštvo združene triglavansko-zarjanske breznačelne klike in nizkotna sredstva, s katerimi nastopajo ti ljudje proti njemu. — Ne čudimo se, da so se »Zarjani« zvezali z liberalnimi in drugimi Triglavani, ker oni prav dobro vedo, katere struje se jim je bati; liberalizma, ki razpada kakor trhli les, se ne boje več — a boje se nas, zato so vsakemu, ki gre proti nam, zvesti zavezniki. — Da pa »svobodomiselnih« Triglavani iščejo zvez pri klerikalcih, to je interesanten pojav, ki je vreden, da se ga primerno zabeleži. Tako si stojita v Gradcu dve dijaški stranki nasproti: hic narodni radikali Taborja, hic »roženkranc in sablja« Zarja in Triglav. — Za 5. t. m. bil je sklican letni občni zbor akademične podružnice; na dnevnem redu so bile volitve. — »Tabor« je že meseca junija m. l. sprejel stalno veljavni sklep,

po katerem mora biti vsak njegov član tudi družbenik akademične podružnice. Ker je v Taboru veliko več akademikov kakor v Triglavu in Zarji skupaj, se nam je zdelo jasno, da imamo predvsem pravico do predsedništva in do večine v odboru; dobro pa smo se tudi zavedali, da smo po naših že večkrat izraženih načelih dolžni dati tudi Triglavu in Zarji primerno zastopstvo. — Premalo poznajo naši nasprotniki disciplino Taborjanov, zato so bili jako neljubo razočarani, ko je bil izvoljen predsednikom Taborjan t. iur. Štibler z 19 glasovi večine. Njih jeza in sovraštvo ni poznalo nobenih mej in ko je novoizvoljeni predsednik prevzel svoje mesto s taborjanskim trakom na prsih, začelo se je divje kričanje. Ker nam trak ni cilj in konec našega delovanja, zasukal ga je na prigovarjanje Taborjanov t. predsednik tako, da je bila videti le slovenska trobojnica. Toda kakor tolpa nemških buršev so se zaganjali Triglavani v slovensko trobojnico — ostuden prizor, katerega je končal predsednik šele s tem, da je zaključil zborovanje. — V petek 9. marca sklical je t. predsednik na zahtevo petine članov izredni občni zbor, na katerem naj bi se nadaljevale volitve. Triglavani in Zarjani so pripeljali vse, kar se je dalo dobiti dijaštva v različnih kavarnah in gostilnah — stare že davno absolvirane gospode doktorje, uradnike, osivele študente, ki jim je drugače dijaško življenje deveta briga, celo srednješolce so prignali k glasovanju, da bi si omogočili večino. Mi smo se postavili na edino pravo stališče, da imajo glasovalno pravico le oni, ki so za 1906 plačali članarino ter smo povdarjali, da smatramo vsprejemanje absolviranih, deloma že davno službujočih akademikov, predvsem pa srednješolcev za nedopustno — edini argument pa, ki ga je mogla navajati »koalicija«, je bilo zopet vpitje, kjer nismo niti hoteli niti znali tekrovati z njimi. Tako se je končal I. izredni občni zbor. V ponedeljek 12. marca je bil sklican II. izredni občni zbor. Koalicija se ga ni udeležila, pač pa je poslala deputacijo, ki je iz nam popolnoma neumljivih, menda „tajnih“ vzrokov protestirala proti pravilnosti občnega zbora in pa proti predsedniku, katerega kompetence baje ne morejo priznati, akoravno so brez ugovora prišli na I. izredni občni zbor, ki je bil sklican od istega predsednika na isti način! »Deputacija« je zahtevala »nujno« od vladnega zastopnika, naj občni zbor takoj zaključi — seveda zaman. Ker je deputacija izjavila, da ne reflektira na nobeno odborniško mesto, primorani smo bili voliti v odbor same Taborjane, ki tvorijo načelništvo akademične podružnice za l. 1906 takole: iur. M. Stibler, predsednik; iur. Vilko Pfeifer, blagajnik; phil. Fran Robar, zapisnikar; iur. Gustav Čokl in iur. Matko Zorjan, namestnika. — Upamo, da bo akademična podružnica napredovala v čast narodnim radikalcem, ki jo vodijo!

k—

Jugoslovanski veterinarski klub se je osnoval pred kratkim v področju srskega akademičnega društva »Zore« na Dunaju. Zastopal bo pred vsem stanovske interese jugoslovanskih veterinarcev in skušal biti njih reprezentant nasproti javnosti. Želimo mnogo uspeha!

»Sloga«, društvo jugoslovanskih montanskih akademikov v Ljubnem, se je ustanovilo pred kratkim. Skrajno neprijazne družabne raz-

mere v strogo nemško-nacionalnem mestu so prisilile Jugoslovane, da si osnujejo lastno ognjišče. Društvo, ki šteje 16 članov (4 Slovence, 5 Hrvatov, 4 Srbe in 2 Bolgara), ima namen, da izpopolnjuje člane predvsem v strokovni izobrazbi z nakupovanjem knjig in drugih učnih pripomočkov; hoče biti pa tudi intelektualno in družabno središče jugoslovanskih montancev v Ljubnem ter podpirati svoje člane tudi gmotno.

Posnemanja vredno. V Taborju so sklenili oni, ki bodo letos promovirali za doktorje, da mesto običajnega doktorskega »potusa« darujejo primerne svote društvu, družbi sv. Cirila in Metoda in tiskovnemu skladu »Omladine«. Naj bi ta vzgled posnemali tudi dunajski in praški radikalni doktorandi!

Čitalnica in klub „Slovenski Jug“. Lep korak naprej v kulturnem zblizovanju Jugoslovanov so storili naši srbski prijatelji, ki se zbirajo okoli belgrajskega lista »Slovenski Jug« z otvoritvijo največje jugoslovanske čitalnice v Belemgradu. V čitalnici, ki je dostopna proti zmernemu prispevku vsakomur in je tedaj v pravem pomenu besede ljudska in javna, leži čitateljem na razpolago 125 listov, od katerih je 108 jugoslovanskih in sicer 55 srbskih, 23 bolgarskih, 18 hrvatskih in 12 slovenskih (med njimi je tudi »Omladina«). — Največ pa bo pripomogel k napredku jugoslovanske ideje novoosnovani klub »Slovenski Jug«, katerega program je kulturno jedinstvo vseh štirih jugoslovanskih narodov. Predvsem hoče klub širiti medsebojno spoznavanje jugoslovanskih narodov s pomočjo tiska, izdajanja posebne jugoslovanske biblioteke, sestanki in dogovori, s prirejanjem umetniških, književnih in novinarskih razstav, z javnimi predavanji in potovanji. V bližnji bodočnosti izda klub srbsko-bolgarsko-slovenski slovar. — Slovensko narodno-radikalno dijaštvo, ki si je med prvimi napisalo na svoj prapor idejo jugoslovanske kulturne zajednice, iskreno pozdravlja osnovanje kluba »Slovenski Jug«, želeč mu pri njegovem plodnosnem delu najboljših uspehov.

Benefični kancelar se je imela, kakor se nam piše, ustanoviti v Pragi. Imela bi namen regulirati podporno akcijo s tem, da bi imela v evidenci gmotne razmere onih dijakov, ki reflektirajo na podpore. Predvsem bi pošiljala v to pisarno svoja poročila podporna društva; pa tudi posamezniki, ki podpirajo dijake na ta ali oni način, bi jo o tem obveščali. Na ta način bi se imelo priti v okom slučajem, da dobivajo podpore nepotrebni prosilci. Vendar se pa misel benefične pisarne ne bo realizirala in sicer v prvi vrsti zato ne, ker so slučajni zlorabe podpor med češkim dijaštvom tako redki, da res ne kaže vzdrževati z velikimi denarnimi žrtvami take pisarne, ki bi navsezadnje tudi ne preprečila podobnih slučajev. Sedanja kontrola podpornih društev za češko dijaštvo popolnoma zadostuje. Na vsak način bi postavila taka institucija, ako bi imela le kontrolne namene, dijaštvo v jako slabo luč, ker bi se moralo javnosti reči, da so dijaki tako nezanesljivi, da potrebujejo nad seboj nekakega policijskega nadzorstva.

Dostavek uredništva. Kakor je razvidno iz tega dopisa, si predstavljajo snovatelji benefični kancelarje ta zavod drugače, kakor ima biti bodoči slovenski centralni informativni biró, ki se je predlagal

lani na tržaškem shodu. Ta zavod naj bi na podlagi podatkov, ki bi jih dobival od posameznikov, od naših podpornih društev in od denarnih zavodov vodil podrobno statistiko, iz katere bi se razvidelo, kako se gmotno stanje slovenskega dijaštva boljša ali slabša, kje je potreba večja itd. Moral bi pa tudi voditi natančno dijaško strokovno statistiko v svrhu smotrenega izbiranja stanu in naj bi imel v evidenci službena mesta, na katera morejo reflektirati absolventje visokih šol. Kontrola, glede katere se pa mora reči, da v nekaterih slučajih pri nas ne bi bila nepotrebna, bi bila le neka postranska funkcija tega birója, ki bi bila na podlagi podatkov, katere ima biró na razpolago, prav lahko mogoča. O tem še izpregovorimo.

»Svépomoc«, društvo za brezplačno posredovanje služb ubožnim dijakom praških visokih šol, je imelo pred kratkim svoj redni občni zbor. Nikakor ni zadovoljil. Režija društva je v primeri s tem, kar se je storilo, neprimerno visoka. Če pomislimo, da je bilo treba okoli 12.000 kron, — toliko je imela »Svépomoc« izdatkov — da je dobilo posredovanjem tega društva 180 dijakov zaslužka (inštrukcije, mesta v pisarnah in podobno), se moramo pač vprašati, ali ne bi bilo bolje razdeliti to svoto kar naravnost med dijake ali pa med podporna društva. Na vsak način je treba v »Svépomoci« marsikaj reformirati. Mislim, da bi bilo najbolj pametno, da se »Svépomoc« razide; njeno nalogo — preskrbovanje zaslužka revnim dijakom — pa naj bi prevzel socialni odsek »Svaza«. S tem bi se režija znižala skoro na polovico in obenem bi »Svaz«, ki ima biti itak središče češkega dijaštva, združil in osredotočil v sebi tudi dijaško samopomočno akcijo. Ta predlog, ki so ga izrazili tudi drugi, je gotovo vreden uvaževanja in vsekakor se bo moralo ž njim računati.

„Menšinový seminář“ je ustanovil po zgledu političnega seminarja v Antonínu Čížku akademični odsek »Nár. jednoty severočeske«. Po nekaterih predavanjih, ki bodo obsegala historične in statistične podatke o narodnostnem, gospodarskem razmerju itd. na Češkem, se bodo obravnavala vprašanja o knjižnicah, predavanjih, šolah itd. med češkimi manjšinami. Tudi ta seminar toplo priporočamo našim tovarišem v Pragi.

V. M. Z.

Žensko šolstvo pri nas in drugod. Znani pedagog dr. Drtina, profesor na češki filozofični fakulteti v Pragi, je objavil pred kratkim poučljiv spis: »Divčí školství u nás a jinde«. Kot temeljit poznavalec šolskih razmer v tujini in doma, kaže v tem svojem članku na različne nedostatke in pomanjkljivosti sedanjega ženskega šolstva v Avstriji in priporoča reformo po vzgledu ženskih šol drugih držav, ki so se v tem oziru visoko povspele. Omenja uspehe koedukacijskih šol v Angliji, Ameriki, na Danskem, Švedskem, Norveškem itd. — Kakor znano, imamo dosedaj v Avstriji tri popolne ženske gimnazije (v Pragi, na Dunaju, Krakovu). Pisatelj se bavi z mislijo, da bi se ženske gimnazije pretvorile po vzgledu sedanjih moških. Dr. Drtini se ta misel ne zdi srečna, ker je treba sedanje moške gimnazije docela reformirati, da bodo ustrezale zahtevam. Boljša se mu zdi misel pretvoriti sedanje višje dekliške šole v liceje. Po pisateljevem mnenju je licej šola bodočnosti. Treba ga le reformirati in spopolniti z različnimi tečajji, ki bi mu dali enakopravnost z gimnazijo oziroma drugimi srednjimi

šolami in usposobljali naše ženstvo za pouk na visokih šolah. — Pouk na dosedanjih licejih — katerih imajo Nemci v Avstriji 15 z 2878, Čehi pa dva z 401 učenkami temelji na ministrskem odloku z dne 11. decembra 1901. Licej ima šest razredov. Po dovršenem zrelostnem izpitu morejo iti absolventinje liceja na filozofsko fakulteto kot izredne slušateljice in tu napraviti po šestih tečajih izpit kot učiteljice za liceje. Skupine, iz katerih morejo delati ženske kandidatkinje izpite, so sledeče: 1. moderni jeziki, 2. zgodovina in zemljepis, 3. matematika, fizika, naravoslovje, 4. risanje in slikanje. — Po dovršenem izpitu morajo odslužiti kandidatkinje suplentsko leto, nakar so redno nastavljene. — Dr. Drtinovo knjigo bi priporočal našim šolnikom in onim, ki se pečajo sedaj s preustrojitvijo naše višje dekliške šole v Ljubljani v ženski licej. —c.

Slovenskim matematikom v predvarek! Sedaj imamo že pet izprašanih učiteljskih kandidatov s skupino matematika in fizika. Teh pet bo še ravno našlo kruha na slovenskih srednjih šolah; potem bo pa vse zamašeno za dolga leta, ker bo potem najstarejši profesor te stroke na Slovenskem oni, ki je bil imenovan l. 1892! Ostalim kandidatom, ki še nimajo skušnje, nasvetujemo dve poti: 1. naj privzamejo k matematiki namesto fizike deskriptivno geometrijo, ki ima še nekaj bodočnosti; v dveh ali treh tečajih se pri temeljitem študiju doseže potrebno znanje — 2. naj napravijo skušnjo iz zavarovalne matematike; to velja zlasti za one, ki imajo lepo pisavo. Pri nas so banke in drugi denarni zavodi ravno v najlepšem razvoju in brezdvomno jih bode nekaj s tem dobilo zaslužka. Vrh tega so takšni ljudje, ki so se naučili poleg matematike tudi knjigovodstva in trgovskega ter menjičnega prava, porabni pri vsakem trgovskem in industrialnem podjetju. Materijelno gotovo lepša bodočnost nego pri malo obetajoči profesuri!

Ne hodite suplirat brez skušnje! Že opetovano smo opozarjali slovenske filozofe na to, naj ne hodijo suplirat brez skušnje.*) Ne glede na to, da se izprašanemu kandidatu nudijo navadno ugodnejše kombinacije za suplentska mesta, je tudi v gmotnem oziru mnogo bolje situiran. V tem oziru je počen račun, ki se je napravil po faktičnih slučajih.

A. 3letna plača neizprašanega suplenta (à 17 ur)	5100 K
1letna plača izprašanega suplenta	2040 „
skupaj	7140 K
B. eno leto na vseučilišču (za skušnjo)	
enoletna plača izprašanega suplenta	2040 K
dveletna plača definitivnega učitetja	6400 „
dvakratne petletnice (2 à 400 K, 3 à 600 K)**)	5200 „
dvakratno zvišanje aktivitetnih doklad**))	400 „
skupaj	14.040 K

*) Gl. Omladina II. letnik, št. 6. (F. V.: Statistika srednješolskih profesorjev na slovenskem ozemlju).

**)) Ker ima dotični, ki je šel s skušnjo suplirat, za dve leti več službenih let; suplentska leta s skušnjo se namreč ne štejejo, s skušnjo pa.

Razliko obeh svot 6900 K (šesttisočdevetsto kron) prihrani torej tekom svoje službene dobe državi filozof, ki gre brez skušenj suplirat in napravi po treh suplentskih letih skušnjo, (kakor se navadno godi) in za to prihranjenje ne dobi niti zlatega zaslužnega križca!! Pri tem ni všteto, da se v treh letih razmere lahko zelo poslabšajo in tudi ne, da more iti filozof, ki gre s skušnjami suplirat, za dve leti prej v pokoj!

Društvo »Ljudska knjižnica v Šoštanju« se snuje za celo okrajno glavarstvo Slovenji Gradec. Njega namen je izobraževalno delovati v ozemlju, ležečem ob koroški in nemški meji. V to svrhu hoče društvo otvoriti veliko ljudsko javno knjižnico v Šoštanju in osnovati podružnice z istim namenom po slovenjegraškem in marnberškem okraju. Žalostno nazadovanje Slovencev v teh okrajih, predvsem pa občutni poraz, ki ga je zadobilo Slovenstvo pri zadnjih občinskih volitvah v Šoštanju, se da paralizirati le z intenzivnim drobnim delom na kulturnem in gospodarskem polju.

Dijaki - abstinenti. Na Dunaju se je osnoval krožek slovenskih dijakov-abstinentov, ki ima pod vodstvom g. Lenarda svoje sestanke vsak teden v brezalkoholni restavraciji »Volksheim-a« (XVI. Koflerpark). Kogar mika, naj pristopi.

Volilna reforma. Zahteva po splošni in enaki volilni pravici je ogrela tudi slovensko narodno-radikalno dijaštvo. Za državni zbor je reforma že na potu, a tudi deželni zbori se ji ne bodo mogli dolgo ustavljati, ako bodo hoteli obdržati enakoveljavnost in ravnovesje z državnim zborom. Ko so se slovenski klerikalni poslanci izrekli za to zahtevo in so liberalci zavzeli odklonjevalno stališče proti njej, tedaj je izgledalo, kakor da ima reakcionarna slovenska stranka v zakupu ta napredni politični postulat. Tok časa je pokazal vse hinavstvo klerikalne politike. Vladna predloga državnozborske volilne reforme, ki so ji, kolikor se tiče Slovencev, brez dvoma kumovali slovenski klerikalni poslanci, je dokazala, da so zmožni ti ljudje enostranskim strankarskim koristim žrtvovati celokupni narodni interes — prim. le očitvidno protežiranje klerikalcev na Kranjskem z vnebovpijočo krivico, ki se je zgodila štajerskim in koroškim Slovincem! Še jasnejša je ta trditev, ako se pogleda na nestvor, ki se imenuje volilna reforma za kranjski deželni zbor. Paternitete tu klerikalci ne utajijo! Nenaravne zveze, kakor so spojitev logaškega okraja z loškimi kmeti in idrijskimi delavci ali še famoznejše združenje Zagorja in Novega mesta nam usiljujejo mnenje, da je tako predlogo mogel izdelati le norec ali lopov. Preznačilno je, da so isti klerikalci, ki so pred meseci na videz visoko držali zastavo splošne in enake volilne pravice, se tu izrekli za ohranitev kurij in privilegijev. Isti »narodnjak« Šusteršič, ki je hotel jeseni podaviti v hipu vse Nemce, se izreka danes za petrificiranje nemške posesti na Kranjskem! Ali se še najde kak značajan slovenski dijak, ki v očigled tem gorostastnostim še verjame klerikalnemu »slovenstvu«?

je po šolah krožil cirkulandum, da je dijakom zabranjeno udeležiti se te demonstracije. Nič nimamo proti temu, ako se od strani šolskih oblastnij srednješolskemu dijaštvu ne dopušča aktiven nastop v političnih vprašanjih, zlasti če se to utemeljuje s pedagoškimi razlogi. A nekaj drugega je, če se je odvrčalo dijaštvo od demonstracije za splošno in enako volilno pravico z motivacijo, češ da so nje udeležniki sodrga, kakor se je blagovolil izraziti nek ljubljanski ravnatelj. Taka »pedagogika« mora prepojiti dijaštvo z mržnjo do preprostih slojev, do tega, da začne smatrati socialne težnje sploh za nekaj nizkega in poniževalnega. Na drugi strani pa je tak nastop tudi s stališča šolskega zakona nedopusten. Ako dijaštvu ni dopuščeno se baviti s političnimi vprašanji, potem je vprašanje več kot utemeljeno, ali je dovoljeno učitelju v šoli tako apodiktično »politizirati«. — Narodno-radikalno dijaštvo stopa s ponosom v krog te sodrge, ki se vnema za splošno in enako volilno pravico. To pa seveda na g. ravnatelja vplivalo ne bode; zato mu povemo, da je celo naučni minister Bienerth zaveznik ministrskega predsednika Gautscha, ki se je spozabil tako daleč, da je predložil v državnem zboru zakonski načrt na podlagi splošne in enake pravice.

Sedanji Ilirijani imajo slabo vest, ker so spravili društvo, od katerega je slovenska javnost ob ustanovitvi mnogo pričakovala, kakor hitro so prevzeli vlado, na rob propada. Na »Iliriji« danes ni drugega kot ime. Zato se perejo gg. v »Slov. Narodu«. Sklicujejo se na nek zapisnik. V resnici se pa o oni »spravni« seji ni vodil noben zapisnik, še manj se je kak zapisnik odobril. Na glavne očitke niso gg. znali ničesar odgovoriti: da goje stike z nemškimi burši, da so »Ilirijo« in slovensko dijaštvo sploh hudo diskreditirali pred Čehi, da širijo nekako sovražnost in zaničevanje proti Čehom, da s tem, da so dolga dolga leta upisani na nemških visokih šolah, podpirajo Nemce, da goje le sabljaštvo in ponočevanje itd. Naše somišljenike so brez vzroka odklanjali n. pr. tovariša, ki je bil dve leti član, niso na enkrat hoteli vsprejeti, samo da bi se njihova sterilna vlada ne omajala. Naj podamo le še dve sličici: Odbornik Save, seveda »pomahana« glava Ilirije se usti: Ljubši mi je nemški burš kot »Svaz«, — isti Svaz pa daje njegovemu društvu brezplačno stanovanje, kurjavo in luč. Plemenit vitez! Neki klativitez piše v dopisno knjigo, da bo nekega našega tovariša, prav ljubeznjivega in delavnega somišljenika oklofutal. Temu dostavlja v dopisni knjigi drug vitez, da bo tudi on k temu činu roko posodil. Popred so se ti divjaki per nefas ustili, da so radikalcu ter nam tako jemali dobro ime. Zdaj so iznašli novo firmo »neodvisnih naprednjakov«. Iznajditelj zasluži diplomu, kajti načel pri njih z najboljšo voljo še nismo zasledili, oni so tedaj od tega balasta neodvisni. Za prijazno društveno življenje je skrbela satirična cunjica »pomada«, v kateri se odlagajo gostilniški dovtipi o sodruštvenikih. »Pomada« bodi tudi dalje glasilo »Ilirije«.

„Roženkranc in sablja“. Zadnjič smo brali v »Edinosti« brzojavko, da se »Triglav« in »Zarja« združita. — Kakor smo poizvedeli v Gradcu, bi ne bilo to nič nenaravnega več. Naši »svobodomiselni« kolegi, ki so svoj čas — komaj sta pretekli dve leti — skoraj izključili iz svojega društva tovariša,

kateri je sedel v resnem pogovoru z nekim Zarjanom pri mizi, pridno iščejo »nazadnjaške« družbe. — Po noči in podnevu jih lahko zapaziš v intimnem pogovoru in skupnem veselju po kavarnah in drugod. Govori se, da hočejo prirediti v svrhu poblížnjega medsebojnega spoznavanja skupni običajni »krokarski kurz«. »Veščak« prevzame predavanje: »O metodi našega boja napram narodnim radikalcem. S praktičnimi vajami in ekskurzi — — J. R.

Dunajska »Sava«. Izvršujú svojo časnikarsko dolžnost naznanjamo slovenski javnosti, da leži dunajsko liberalno akademično društvo »Sava« v agoniji.

Tiskovne pomote. V zadnje številke 2. letnika se je vrnilo par tiskovnih pomot, ki jih s tem popravljamo: str. 166, zadnja vrsta odspodaj čitaj: srednjimi in severnimi apnenišskimi Alpami, mesto: severnimi in srednjimi a. A.; str. 167, 5. vrsta čitaj: komplementov, mesto: komplimentov; str. 167, 10. vrsta čitaj: nečemu, mesto: nekemu; str. 184, 21. vrsta: a posteriori mesto: a posteori; str. 187, v 16. čitaj: movraška fara mesto: moravska fara; str. 189, 7. vrsta čitaj: Ivanetič.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Radi nepričakovanih težkoč v upravnístvu tej številki nismo mogli pridejati priloge. Prihodnji mesec izide radi tega priloga v dvojnem obsegu.

LISTNICA UPRAVNIŠTVA.

Za dijake! Da olajšamo dijakom pošiljanje naročnine, smo upeljali za III. letnik posebne zvezke, ki jih poverjenikom pravočasno dopošljemo. Kdor plača naročnino, naj zahteva od poverjenika potrdilo, ki mora biti podpisano od poverjenika in imeti štampiljo upravníštva. Potrdilo naj vsak spravi, da se izogne neprilikam.

Cena brošure „Iz naroda za narod“

je K 1.50, s poštnino K 1.60, za dijake 1 K, s poštnino K 1.10.

Dijaški naročniki dobe za 10 K enajst izvodov.

Naroča se pri upravnístvu „Omladine“ v Ljubljani.

Dobiva se tudi v knjigarnah Schwentner v Ljubljani in Gaberšček v Gorici.

